

УДК: 614.252:362.121(477):378.046.4:378.09:378.014.15(061):378.2

Лідер розвитку первинної медичної допомоги в Україні – Інститут сімейної медицини

О.Г. Шекера

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, м. Київ

Відповідно до Європейської рамкової програми ВООЗ для дій щодо організації інтегрованого надання послуг охорони здоров'я, яка була презентована на 66-й сесії Європейського регіонального комітету, первинна медико-санітарна допомога була визнана в якості одного з основних компонентів ефективних систем охорони здоров'я.

Головною метою сімейної медицини, як основи охорони здоров'я, є забезпечення надання гарантованого обсягу

доступної, якісної, своєчасної та ефективної первинної медичної допомоги пацієнту, покращення стану громадського здоров'я, збереження, відновлення і зміцнення здоров'я населення.

Інститут сімейної медицини НМАПО імені П. Л. Шупика розпочав функціонування як факультет «Загальна практика-сімейна медицина», створений наказом НМАПО імені П. Л. Шупика від 19.07.2005 № 1415.

У 2009 р. наказом НМАПО імені П. Л. Шупика від 30.11.2009 № 3694 «Про створення Інституту сімейної медицини НМАПО імені П. Л. Шупика» факультет «Загальна практика-сімейна медицина» було реорганізовано в Інститут сімейної медицини (далі – Інститут).

У 2010 р. Інститут визначено основним координатором розвитку первинної медичної допомоги в Україні (наказ МОЗ України від 07.06.2010 № 466) та покладено такі основні функції: організація та впровадження якісної та ефективної системи підготовки спеціалістів за фахом «Загальна практика-сімейна медицина»; координація наукових досліджень у галузі сімейної медицини; участь у здійсненні науково-методичного супроводу впровадження сімейної медицини у первинну ланку охорони здоров'я України та формування стратегічних напрямків її розвитку.

У тому самому році була відкрита нова наукова спеціальність – 14.01.38 «Загальна практика-сімейна медицина» (наказ ВАК України від 29.04.2010 № 273), окрім того, згідно з наказом ВАК України від 18.11.2010 № 840 (на виконання постанови президії ВАК України від 10.11.2010 №7-09/7), у НМАПО імені П. Л. Шупика було створено спеціалізовану вчену раду Д 26.613.06 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) медичних наук за спеціальностями 14.01.02 «Внутрішні хвороби» та 14.01.38 «Загальна практика-сімейна медицина».

Продовжуючи традиції, у 2016 р. згідно з наказом МОН України від 11.07.2016 № 820 та наказу НМАПО імені П. Л. Шупика від 28.09.2016 № 3055 у Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика відновлено діяльність спеціалізованої вченої ради Д 26.613.06 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) медичних наук за спеціальностями 14.01.02 «Внутрішні хвороби» та 14.01.38 «Загальна практика-сімейна медицина».

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» Інститут отримав статус навчально-наукового і є навчальним,

науковим, лікувальним та організаційно-методичним структурним підрозділом Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, діяльність якого спрямована на підготовку спеціалістів загальної практики-сімейної медицини та надання науково-методичного супроводу впровадженню сімейної медицини в Україні, і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

Інститут впроваджує інституційні положення сімейної медицини у практику первинної медичної допомоги шляхом розробки відповідних нормативно-правових документів, навчальних планів і програм, підготовки кваліфікованих кадрів для первинної ланки охорони здоров'я, проведення наукових досліджень з актуальних проблем сімейної медицини з метою збереження та укріплення здоров'я населення України.

До складу Інституту сімейної медицини входять: дирекція (директор – академік АНВО України, професор О. Г. Шекера), науково-організаційний відділ (завідувач – Жестерьев А. А.), а також 13 кафедр: сімейної медицини (завідувач – професор Хімїон Л. В.); сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги (завідувач – професор Матюха Л. Ф.); медицини катастроф та військово-медичної підготовки (завідувач – професор Рошин Г. Г.); хірургії і проктології (завідувач – професор Фелештинський Я. П.); неврології і рефлексотерапії (завідувач професор – Свиридова Н. К.); педіатрії-2 (завідувач – професор Марушко Т. В.); інфекційних хвороб (завідувач – професор Дуда О. К.); загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології (завідувач – професор Мішиев В. Д.); фтизіатрії і пульмонології (завідувач – академік НАМН України, професор Фещенко Ю. І.); медицини невідкладних станів (завідувач – академік АНВО України, професор Зозуля І. С.); паліативної та хоспісної медицини (завідувач – член-кореспондент НАМН України, професор Губський Ю. І.); діабетології (завідувач – член-кореспондент НАМН України, професор Маньковський Б. М.); терапії та геріатрії (завідувач – професор Стаднюк Л. А.) – з них 8 є опорними кафедрами. Окрім того, при Інституті створені та функціонують вчена рада, рада студентського самоврядування та рада трудового колективу. На сьогодні в Інституті працює 35 докторів наук, 30 професорів, 78 кандидатів наук і 44 доценти.

Протягом 2014–2016 рр. під науковим керівництвом академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, академіка АНВО України, професора О. Г. Шекери Інститутом сімейної медицини виконувалась міжкафедральна НДР за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина» на тему «Обґрунтування міжсекторальної освіти, науки та практичної охорони здоров'я для ефективної підготовки медичних кадрів».

Науково-педагогічними працівниками Інституту сімейної медицини розроблена Програма циклу спеціалізації (інтернатури) для випускників вищих медичних навчальних закладів за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина», яка затверджена МОЗ від 29.05.2015 р.

У цей самий період в Інституті сімейної медицини створені наукові школи щодо проведення наукових досліджень за такими напрямками: фтизіатрії та пульмонології (академік

НАМН України Ю. І. Фещенко), ендокринології та діабетології (член-кореспондент НАМН України Б. М. Маньковський), неврології та медицини невідкладних станів (академік АНВО України, професор І. С. Зозуля), хірургії та проктології (професор В. І. Мамчич), медичної біохімії та фармакології (член-кореспондент НАМН України Ю. І. Губський).

З 2015 р. в Інституті сімейної медицини здійснюється видання серії навчальних посібників «Сімейна медицина» з актуальних питань сімейної медицини за редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, академіка АНВО України, професора О. Г. Шекери та завідувачів профільних кафедр Інституту та Академії – на сьогодні видано 15 посібників. Видаються також національні підручники, навчально-методичні посібники за різними спеціальностями та довідковий інформаційно-аналітичний бюлетень «Сімейна медицина».

Науково-педагогічні працівники Інституту є головними редакторами 8 наукових журналів: «Український медичний часопис» (академік АНВО України, професор І. С. Зозуля), «Екстренная медицина» (професор І. С. Зозуля), «Сімейна медицина» (професор Л. В. Хімїон), «Современная педиатрия» (професор В. В. Бережний), «Діабет, ожиріння, метаболічний синдром» (член-кореспондент НАМН України Б. М. Маньковський), «Здоров'я суспільства» (академік АНВО України, професор О. Г. Шекера), «Східно-європейський журнал хвороби Паркінсона екстрапірамідних захворювань» (професор Є. О. Труфанов), «Східно-європейський неврологічний журнал» (професор Н. К. Свиридова).

Протягом 2016–2017 рр. за ініціативи заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, народного депутата України Ірини Сисоенко науково-педагогічними працівниками та спеціалістами Інституту сімейної медицини, представниками інших установ та організацій розроблено законопроект «Про первинну медичну допомогу на засадах сімейної медицини», який зареєстровано у Верховній Раді України 22.06.2017 р. № 6634. Даний законопроект розроблено з метою створення правових підстав для ефективного розвитку первинної медичної допомоги на засадах сімейної медицини. Він регламентує адміністративні, економічні, соціальні та фінансові принципи забезпечення громадян України та інших осіб, які перебувають на її території, первинною медичною допомогою, і встановлює засади функціонування та розвитку сімейної медицини. Положення, які викладені у законопроекті, допоможуть забезпечити тривалий медичний нагляд та опіку в усі періоди життя людини незалежно від характеру хвороби, стану органів і систем організму, що дозволить покращити важливу складову національної безпеки держави – збереження та зміцнення здоров'я населення України, подовження тривалості його життя.

Інститут є ініціатором запровадження в Україні професійного свята – Дня сімейної медицини. З метою реалізації

цього задуму підготовлений проект відповідного Указу Президента України, який підтримали Комітет Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, Міністерство охорони здоров'я України, Міжнародна громадська організація «Міжнародна асоціація «Здоров'я суспільства», ГО «Українська асоціація сімейної медицини» та ін. Значну роботу у вирішенні всіх питань повсякденної діяльності Інституту виконують фахівці науково-організаційного відділу. На них покладено збір, узагальнення звітної інформації, що надходить від регіонів і навчальних закладів, практична підготовка конференцій, наповнення та підготовка до видання посібників і журналів, а також координація наукових розробок.

Науково-педагогічні представники Інституту беруть активну участь у діяльності Всесвітньої Асоціації сімейних лікарів (WONCA), міжнародних і всеукраїнських громадських професійних організацій.

За період функціонування Інституту у ньому підвищило кваліфікацію 26 134 лікарів. За період 2012–2018 рр. пройшли навчання у докторантурі – 6 осіб, в аспірантурі – 200, у клінічній ординатурі – 383 та в магістратурі – 53 особи.

В Інституті активно запроваджуються у практику сучасні технології навчання. Так, у 2018 р. спільно з Medical school проведено очно-заочний цикл підвищення кваліфікації з елементами дистанційного навчання для лікарів загальної практики-сімейних лікарів у чотирьох областях України (Київській, Одеській, Миколаївській, Кіровоградській) та у м. Києві.

На сьогодні провідні фахівці Інституту входять до складу експертних проблемних комісій МОЗ і НАМН України, НМАПО імені П. Л. Шупика за напрямком «Загальна практика-сімейна медицина»: О. Г. Шекера (голова комісії, директор Інституту сімейної медицини), члени комісії: Л. Ф. Матюха (завідувач кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги, президент Української асоціації сімейної медицини), Л. В. Хімїон (завідувач кафедри сімейної медицини, яка є опорною кафедрою з післядипломної освіти), Н. В. Медведовська (секретар експертної проблемної комісії МОЗ і НАМН України, професор кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги), В. І. Ткаченко (секретар експертної проблемної комісії НМАПО імені П. Л. Шупика, професор кафедри сімейної медицини).

За ініціативи та безпосередньої організації керівництва Інституту щорічно (у травні та жовтні) проводяться науково-практичні конференції з міжнародною участю. Також кафедри Інституту постійно організовують та проводять конференції за своєю спеціальністю. Колектив Інституту сімейної медицини на всіх етапах існування вносив і продовжує вносити вагомий вклад до надбання української медицини, сприяючи проведенню реформи системи охорони здоров'я та вищої медичної освіти в Україні.